

شرح شادی آباد

برقصاید خاقانی

تالیف: محمد بن داوود بن محمود شادی آبادی

تصحیح: خسرو شهابی

سرشناسه : شادی آبادی، محمد بن داوود
 عنوان قراردادی : دیوان . شرح
 عنوان و نام پدیدآور : شرح شادی آبادی بر قصاید خاقانی / تألیف محمد بن داوود بن محمود شادی آبادی؛
 تصحیح خسرو شهابی.
 مشخصات نشر : تهران: مشق شب، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری : ۸۴۴ ص.
 شابک : 978-600-8920-51-9
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 موضوع : خاقانی، بدیل بن علی، ۵۲۰-۵۹۵ ق. دیوان -- نقد و تفسیر
 موضوع : Khaghani, Badil ibn Ali . Divan -- Criticism and Interpretation
 موضوع : شعر فارسی -- قرن ۶ ق. -- تاریخ و نقد
 موضوع : Persian poetry -- 12th century -- History and criticism
 شناسه افزوده : دیوان خسرو، مصحح
 شناسه افزوده : خاقانی، بدیل بن علی، ۵۲۹-۵۹۵ ق. دیوان . شرح
 رده بندی کنگره : ۴۸۷ P3
 رده بندی دیویی : ۸۱۰.۹۳
 شماره کتابشناسی ملی : ۱۴۸۰۲۱

 مؤسسه انتشاراتی مشق شب

ناشر: انتشارات مشق شب
 نام کتاب: شرح شادی آبادی بر قصاید خاقانی
 تألیف: محمد بن داوود بن محمود شادی آبادی
 تصحیح: خسرو شهابی
 نظارت بر امور اجرایی: رضا هوشمند
 شمارگان: ۱۵ نسخه
 نوبت چاپ: اول / ۹۸
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۲۰-۵۱-۹
 قیمت: ۱۴۵،۰۰۰ تومان

مرکز نشر و پخش تهران: خیابان انقلاب، ابتدای خیابان قدس، ساختمان آنا تول فرانس (شماره ۳) واحد ۱۱

تلفن: ۱۷-۶۶۹۶۲۵۱۶-۶۶۴۸۸۸۲۰ نمابر:

www.mashgheshabpub.ir

فروشگاه مشق شب

@Sale_MashgheShabPub84

فهرست

۱۱	یادداشت ناشر
۱۳	یادداشت استاد معلم
۱۵	پیش‌گفتار
۱۷	پیشگفتار
۱۹	مقدمه مصحح
۴۷	تصویر نمونه‌هایی از نسخ‌های خطی
۵۵	دبیاچه شارح

قید

۵۷	جوشن صورت برون کن در صف مردان در
۶۳	عروس عافیت آنکه قبول کرد مرا
۷۱	صبح است کمانکش اختران را
۸۰	فلک کز رو تراست از خط ترسا
۹۸	نیست اقلیم سخن را بهتر از من پادشا
۱۰۱	سریر فقر تو را سر کشد به تاج رضا
۱۰۶	داد مرا روزگار مالش دست قضا
۱۰۹	مگر به ساحت گیتی نماند بوی وفا
۱۱۴	از سر زلف تو بویی سر به مهر آمد به ما
۱۲۰	راه نفسم بسته شد از آه جگر تاب
۱۲۳	مرا ز هاتف همت رسد به گوش خطاب
۱۵۳	زد نفس سر به مهر صبح ملمع نقاب
۱۶۱	جبهت زرین نمود طره صبح از نقاب
۱۷۱	قلم بخت من شکسته سراسر است

۱۸۱	به فلک تخته در بدوخته اند
۱۸۴	صبح خیزان کا زمین را آسمان افشاند
۲۰۰	شبروان از صبح صادق کعبه جان دیده اند
۲۴۷	صبح چون زلف شب برآورد
۲۵۷	صبح خیزان از دو عالم حلقه بر سر دارند
۲۷۵	رخسار صبح پرده به عمدا برآورد
۳۰۶	می و مشک است که با صبح برآمیده اند
۳۱۷	جام طرب کش که صبح کام برآمد
۳۲۳	مرا صبحدم شاهد جان نماید
۳۳۰	شبروان چون رخ صبح آینه سیما بیند
۳۳۵	الصباح الصبوح کامد کار
۳۴۰	صبح ز مشرق چو کرد بیرق نور آشکار
۳۴۶	هین که به میدان حسن رخس درافکند یار
۳۵۰	چون آه عاشقان شد صبح آتش معنیر
۳۵۹	ای عندلیب جان ها طاووس بسته زیور
۳۶۹	رخسار صبح را نگر از برقع زرش
۳۸۴	صبح از حمایل فلک آهیخت خنجرش
۴۰۱	در پرده دل آمد دامن کشان خیالش
۴۱۰	صدری که قدر کان شکند جوهر سخاش
۴۱۷	دل من پیر تعلیم است و من طفل زبان دانش
۴۷۲	ز عدل شاه که زد پنج نوبه در آفاق
۴۷۶	رهروم مقصد امکان به خراسان یابم
۴۸۰	طفلی و طفیل توست آدم

- ۴۸۷ آن پیر ما که صبح لقایی است خضر نام
- ۴۹۱ هر صبح رخسار به گلشن سودا برآورم
- ۴۹۶ هر زدن زین سنا گلشن رخت بیرون می برم
- ۵۱۰ هر صبح پای صبر به من در آورم
- ۵۲۱ مرغ شد اندر ساعده دهن صبحدم
- ۵۳۹ هر صبح که نو جهان بیند
- ۵۴۳ هین کز جهان علامت اند اند شد مهر
- ۵۵۳ قحط وفاست در بنه آخر الزمان
- ۵۵۹ دوش چو سلطان چرخ تافت به مغرب
- ۵۶۷ ای نایب عیسی از دو مرجان
- ۵۷۰ هان ای دل عبرت بین از دیده نظر کن هان
- ۵۷۴ بامزد حسن تو شد آسمان
- ۵۷۸ ضمان دار سلامت شد دل من
- ۵۸۶ صبحدم چون کله بند آه دود آسای من
- ۵۹۸ کوی عشق آمد شد ما بر نتابد بیش ازین
- ۶۰۵ عالم جان خاص توست، نوبه فرو کوب هین
- ۶۰۸ نطع بگسترد عشق پای فرو کوب هان
- ۶۱۳ دور فلک ده جام را از نور عذرا داشته
- ۶۲۶ صبح خیزان بین قیامت در جهان انگيخته
- ۶۳۹ عید است و پیش از صبحدم مزده به خمار آمده
- ۶۵۰ صبح خیزان بین به صدر کعبه مهمان آمده
- ۶۶۸ در کام صبح از ناف شب مشک است عمداریخته

۶۸۸	در این منزل اهل فایبی نیایی
۶۹۱	پیش که صبح در دلقه چتر عنبری
۷۱۴	چون صبحدم کند نافه گشایی
۷۲۲	چشمه خضر سازلزب از آب جام گری

تکب بندها

۷۴۹	خنده سربه مهر زد دم صبح
۷۵۰	زان مربع نهند منقل را
۷۵۱	جور تو حلقه جهان بگرفت
۷۵۲	به من هندوانه رخت از بخت
۷۵۳	تارک ذوالحمار بدعت را
۷۵۳	آفتاب از وبال جست آخر
۷۵۶	زحل آن را کشد که زخم زند
۷۵۷	تخت گهر آسمان بر انداخت
۷۵۹	راز زمی آسمان بر افکند
۷۶۲	از بس دم دی مهی عدو را
۷۶۲	مأوی گه حیفه حسودت
۷۶۴	مجلس پریخانه شمر بزم سلیمان بین در او
۷۶۵	گردون علم بر خوانمش انجم سپه ران بینمش
۷۶۷	اقبال او خزران ستان با عدل شد همداستان
۷۶۸	جام زمی دو قله کن خاص برای صبحدم
۷۶۹	رطل کشان صبح را نزل و نوای تازه بین

۷۷۱.....	جام نهم بین به هم باغ سرای زندگی
۷۷۳.....	چند شمشیر پیل تن کشد تیغ برای معرکه
۷۷۵.....	حلقه تن عدوی ام بر سر شه ره اجل
۷۷۵.....	عرش نگر به جای تن آمد پای شاه را
۷۷۷.....	آیات
۷۸۵.....	احادیث، روایات و سخنان و احادیث
۷۸۹.....	ابیات شاهد مثال
۷۹۹.....	نماینه اشخاص و اماکن
۸۱۱.....	نماینه لغات و ترکیبات
۸۴۲.....	نماینه واژه های هندی
۸۴۴.....	مآخذ و مراجع مورد استفاده در تصحیح این مجموعه

سال‌ها پیش دو نسخه از این شرح متعلق به مجلس شورای اسلامی رونویسی و مقابله شد. دیری در همان مرحله باقی ماند تا اینکه توفیق حضور در محضر حضرت استاد معلم - که خود صاحب فضل‌ترین و جامع‌ترین شرح بر قصاید خاقانی است^۱ - دست داد و انگیزه‌ای شد برای تداوم تصحیح این مجموعه. رفیق پژوهشگر و اندیشمند، باب‌به‌باب و رماتی نیز به تهیه نسخه‌های دیگری از این شرح پرداخت تا تعداد آن‌ها به نه فقره رسید^۲. اینجانب نیز آنچه در توان داشتم فراخواندم و به‌بانه رزبه مقابله و تصحیح مشغول شدم تا کار به تمامی برآمد.

تشت و اختلاف نسخ به حدی بود که در هر مرحله می‌توانست مایه دلزدگی و سردی شود. اما شوق رعا فیه مجالی برای نومیدی نگذاشت و کار ادامه یافت تا به انجام رسید. اکنون نسخه‌ای که پیش روست حاصل مقابله نه نسخه شرح سادی آبادی از قصاید خاقانی است. از آنجا که هیچ‌یک از نسخه‌ها به دلایل مختلف

۱. سلسله درس‌های خاقانی در حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی

۲. این عزیز خوش قریحه علاوه بر تجميع نسخه‌های خطی، ماده تاریخی نیز در مورد اتمام تصحیح

شرح شادی آبادی سروده‌اند که با تشکر از ایشان در اینجا آورده می‌شود:

چوبایان یافت تصحیحی ز شرح شادی آبادی از آن تاریخی از هجری خورشیدی به سامان شد
مدد چون خواستم از هائف غییم ندا آمد: «یکی تصحیح شرح شادی آبادی» نمایان شد

مانند: کسری‌ها، افتادگی‌ها، سهو نساخان و ... ظرفیت قرار گرفتن به عنوان نسخه اساس را نداشت، تصحیح به صورت التقاطی انجام گرفت. به این ترتیب که به منظور دسترسی به نسخه‌ای منقح و کامل و در عین حال قابل اعتماد، همه نسخه‌ها استفاده شده است. خلاصه اینکه تصحیح حاضر ماحصل مجموع نسخه‌هاست.

کل ابیات شرح شادی آبادی که در واقع مجموع ابیات تمامی نسخه‌های نه‌گانه است ۱۴۳۵ بیت است. لذا با توجه به اینکه تعداد ابیات این شرح را قریب هشتصد و اندی بیت گفته‌اند، این مجموعه بالنسبه نسخه‌ای جامع‌تر و کامل‌تر است تا آن زمان که نسخه جدیدی یافت شود که شامل ابیات بیشتری باشد.

اخلاق، ما را به التزام رعایت الفضل للمتقدم ملزم می‌کند؛ لذا باید گفت که بخش‌هایی از این شرح در سال ۱۳۰۳ توسط چند تن از دانشجویان دانشگاه شیراز به عنوان پایان‌نامه کارشناسی ارشد تصحیح شد. این کار با مقابله سه نسخه متعلق به قرن‌های یازده و دوازده و سیزده انجام گرفته که مستملاً برهمه و پنجاه بیت است. نگارنده به متن تصحیح مزبور دسترسی نداشت، بنابراین از چه نگی آن بی‌خبر است.

اما از آنجا که اختلاف‌های نسخ به حدی است که اگر همه در پانویس آورده می‌شد، بخش عمده‌ای از کتاب را به خود اختصاص می‌داد، ناگزیر فقط اختلاف‌های چهار نسخه در پانویس آورده شد و از نسخه‌های دیگر برای رفع ابهامی معضلات و شبهات استفاده شد.